

ادبیات علمی و ادبی غزته در

هفته لوق سیاسی ، علمی و ادبی غزته در

جلد : ۲

سنه : ۲ - ۸ صفر ۱۳۳۹ هجری قمری ۲۴ تشرین ثانی ۱۹۱۷ نو ص ۱۳ - ۴۳

اجمال فکر

قوم کجه ملی یازی — سر لوحه صری کوروب ده بزوی ده « اصلاح حروف » ایله چالیشانلردن ویکی برشکلده یکی بریازی ایجاد ایده نلردن ظن ایتمه یکنر . فی الواقع بردن بره اویله بر فکره ذاهب اولسه کز حقکز درکاردر . ایوم قوللان دیغمز عرب حروفی تورکجه یی یازوب اوقومغه غیر مساعد اولدیغندن طوتدیر یله رق ، املاضک اصلاحی کپی ، حروفضک اصلاحنه ده تشبث ایتمش ، حتی برده ، بیلم قاج سنه مقدم ، « اصلاح حروف جمعیتی » نامیله بر جمعیت تشکیل اولونمشدی . بو جمعیتک مساعیسنه بر نتیجه ویروب ویره مه دیکنه واقف دکاز . شونی بیلوروزکه اصلاح حروفخیلر بر قاج طبقه وز صراهیه آریلیور . یونلرک مختلف سنی واجتهادلرینک متنوع محصوللرینی کوردک . بعضلری جزئی تبدلاتله موجود حروفی قوللانمق ، بعضلری ینه حروف حاضرهدن مقتبس منفصل ومنفرد حرفلر ایجاد ایتمک صورتیله غایبه وارمق ایسته یورلردی .

حرفخیلر آراسنده بالنسبه اک شایان قبول و معقول دوشونلر ، شبهه سزکه ، آنجق موجود حرفلرده تعدیلات جزئیله طرفداری اولانلردر . قارئلریمزه بوز صراهیه منسوب ، دیون جمومیه اوستریالی داینلر وکیلی موسیو (پاول فون یانقو) یی تقدیم ایده رز . مالیوندن اولان بو ذات — اطلاعیمه نظراً — تورکجه صرا ایله ده توغل ایتمش ، تورکجه یازینک اصلاحی ایچون برخیلی تدقیقات و تتبعاتنه بولونمشدر . بو خصوصه دائر تنظیم ایتمکی اثر دردست طبع و تمیلدر . و قریباً آلمانجه اولارق (لاپسیغ) موزه سی مدیری دوقتور (شرام) طرفندن لاپسیغنه طبع ایتمکده اولان (آزه یوفور شریفقونده) نامنده کی رساله ایله میدان انتشاره وضع ایدیله جکدر . اثرک آریجه تورکجه نسخه سی ده نشر اولونوب بوبابده بیان فکر ایدیله بیلمه سی ایچون صلاحیتدار ذواته و محافه تقدیم اولونماجقدر .

دوقتور فون (یانقو) تعدیلات جزئیله اجرا ایتمکی ، یازی یه « تورکجه ملی یازی » عنوانی ویریور . مومی ایله هرشیدن اول بوکونکی یازیمزه طرفداردر . « تورکجه یازی » اشکال تحریر اعتباریله

تاریخ زراعت عثمانیه تحقیقاتنامه

لاله ادبیاتی :

عثمانی تاریخ زراعتی تدقیق ایدیلیرکن اسلافک چیچکله قارشى حسن ایتدکاری اذواق ظریفه یی تمیل ایده جک بر « چیچک ادبیاتی » ایله برابر برده آروجه بر « لاله ادبیاتی » نك موجود اولدیغنی سولیشدک . حقیقهً دور احمد ثالثده « لاله پرستی » نك چیچک ذوقلری آره سنده بر خصوصیتی، برفوق العاده لکی واردی . هیچ بر چیچک، هیچ بر زمان بزده بونک قدر سولامش، بونک قدر توقیر ایدله مشدی . یعنی لاله تحساتی ، لاله لرك رنگاری ، نوعلری قدر متنوعدی . هر لاله ، بلکه بر حسن بدیعینک اک طبیعی ، اک کوزل بر علم منقشی ، بر مبدع ملونی ایدی . ایشته بومتوع اولدینی قدر بر نزاكت خصوصیه یه مالک اولان بوتحسات لاله پرستانه ، بزده بر « لاله ادبیاتی » وجوده کتیر مشدی . فقط بو ظریف ادبیاتده « چیچک ادبیاتی » کبی بزده مع الاسف هیچ تدقیق ایدلامش در . حالبوکه بوتدقیقاتک بوکون بزم ایچون متعدد فائده لری واردن . اولاً اسلاف کرامک لاله لر حقنده کی تحساتنه کسب نفوذ ایتک، ثانیاً لاله نوعلرینی اوکیره نکر اجداد مرک چیچکچیلک فنی خصوصنده کی مهارت لرینی آ کلامق ، ثالثاً لاله مبدعلرینک نه کبی ذوات اولدیغنی بیلیمک . . رابعاً ساحه فنده هیچ بر موفقیت مزه قائل اولیان اوروپالیله قارشى بر قاج عصر اولکی تورکلکک مفاخر عامیه و فنیه سنی میدانه چیقارمق ، خامساً طبیعته قارشى ، لاقیدی ، نباتات و ازهاره قارشى حسن لکله اتوام ایدله مرک حقیر اولدیغنی اثبات و اراهه ایتک . . ایشته تاریخ زراعت مرک « چیچکچیلک » فصلنده کی « لاله تدقیقاتی » بزده بوکبی فوائد تأمین ایده جکدر . بوجهته بز، بوکبی نقاطی نظر دفته آیدیمزدن آره صره بحثی کچن « لاله » تدقیقاتنه دوامی برووظیفه عد ایدیورز .

لاله دورنده بیکلرجه نوعلره آیریلن لاله لرك انواعی و آنلرك « ده سقر یسیون مورفولوژیک — « اوصاف خارجییه » لرینی برر، برر تدقیق و تتبع ایدن بر ذات و ارسه اوده « طیب محمد عشقی افندی » ایدی . هم عشقی افندی یالکیز بونکلده قالمشدی . هر لاله یه قارشى اولان تحساتی آ کلامق ایچون زمانک حساً لاله لرله علاقه دار اولان شعرا سینه مراجعت ایدله رک هر نوعه قارشى سولین اشعار و ادبیاتی طویللامش و حتی بمضیلرینی بوشاعرلرك کندی خط دستلریله یازدیره رق امضا ایتدیرمش و بوضورتله « معیار الازهار » [*] نی وجوده کتیر مشدی .

شمدی عشقی افندی کبی « لاله » لرك اوزرنده کی اک اوقاف، بنکاره ، اونلرك عضو و تذکیر و تأییدت — نه تأمین « لرینک بیلر رنگارینه و زمانک بونلر حقنده کی ایجه تحساتنه قدر حلول و نفوذ ایدن بر ذاتک بر لاله زار دروننده کی حسیاتی تدقیق ایده جک اولورسه ق ایشته اودورک بو خصوصده کی اک بوکسک ذوق ادیبی بر درجه یه قدر آ کلامش و « لاله ادبیاتی » نك ماهیتی حقنده بوکون بر فکر ایدیمش اولورز . مثلاً بن امینم که عشقی افندی بر لاله چراغاننده اطرافه ورلر صاحبان « جلیلر » ک « انوار فیض » نك لاجوردی کتابه لرینی ، کلرنک بیاض ایله ملون بر کلرینی، یئیل وریقاتی ، مورفتیلرینی کوردیکی وقت بوکا دارالسعاده یازیمجیسی حنیف افندی نك :

[*] بویکانه نسخه علی امیری افندی حضرت لرینک احیابوردقلری فاتحده کی « ملت » کتبخانه سنده

باشندہ سکہ برك سبزیدر تنورۃ لاله
چراغ دولویدر شمسدن « انوار فیض » آلمش

دیدیکنی خاطر لایور، بلکه بسبتون بشقہ بر ذوقاہ متحسب اولیوردی . عشق افندی بر لاله زارده
قورولش بر مجلس بادہده بر « آشوب دوران » ہ تصادف ایسہ عجا یبہ چلیلرک « بادزہری »
کتابہلی « آشوب دوران » نی اوکا تقدیم آیدرکن « عارف افندی حفیدی عارف » ک
بہار ایردی مہیا ایستہ بادہ
کل « آشوب دوران » لاله زارہ

بیتنی ایراد آیدر میدی؟ فقط احتمال او، بو « آشوب دوران » دن بشقہ « ناورک کلشن » قورومندہ،
لیلاق رنگلی بر « بر آشوب کلزار » کوریور واونک ایچون :

نہ تخم خاکہ رغبت قور نہ سیر ایتمکہ ازہاری
کوررسہ لاله لرلہ دلخون اولور « آشوب کلزاری »

دیور والندہ کی « پیانۃ زرین » ہ باقارق واونک مبدعی اولان ولی الدین افندی بی خاطر لادقدن
صکرہ « غیور آمدی » نک :

رنگ صہبای لبک تأثیر ایدلن لالہیہ
نشہ بخش ایلر ایدک « پیانۃ زرین » وش

دیدیکنی تخیل آیدیوردی .

عجا اوزماندہ بوکپی لاله ذوقلرینہ، ہر طرفہ پرتو انداز اولان لالہ چراغانلرینہ پایان می
واردی؟ چونکہ اک اوافق بر طرفہ بیلہ « اسکدازی بر بر حاجی » نک « پرتو انداز » لری « احسان
افندی » نک دیدیکی کی

اولور زینت فزای عشوہ و ناز
ارم باغندن اولش « پرتو انداز »

دیدیکی کی ہر طرفہ حقیقۃ « زینت فزای عشوہ و ناز » اولیورلردی .

بدبخت ، مغموم بر کوکل بیلہ لالہ زارده کوزل بہار قوقولری آردسندہ بلکه « عطاء اللہ
افندی » نک « پرتو سعادت » نی کورر و اوکا باقارق :

تعطیر ایدر مشام دہری عبیر بہجت
صحن بہارہ دوشنہ کر « پرتو سعادت »

بیتنی او قوردی . بلکه دہ « لالہ » ایلہ « حسب حال » ایدہرک کذا « عطاء اللہ افندی » نک صاری
رنگدہ کی « حسب حال » ی اوگندہ :

کل سرو چمن دیر حال فرحفال دلہاری
دل پرداغ ایلہ عشاقہ لالہ « حسب حال » اولش

کی حسب حال لردہ بولنوردی . اگر اوتہ دن بر « دختر ناز » ہ تصادف ایسہ اومغمومیتیلہ برابر
بلکہ « لالہ » لری یردوگون پایہ حق قدر مسروریتلرینی کورہرک :
« دختر ناز » کلیچاک صحن چنزارہ بوکون
لالہ لر صاچی و یروب ایلدیلر ا کا دوکون

دیه جکی کلیر . بلکه ده « عاطف افندی زاده عمر افندی » نك « رقص آور » نی کوره رك اوکا
« هاتف افندی » نك

تماشای چمن ایلمر ایسه اول سرو قد دلبر
دکل لاله ایدردی سرتسر ازهارای « رقص آور »

دیدیکنی ذوشونه رك سوینجندن رقص ایدردی ویاخود هیچ برشی سویلزسه ده « ساعتجی زاده
حافظ اسکداری » نك « دهن بسته » سنه باقهرق « حنیف افندی » کبی
نو بهار چمن عالی سیرانه چیقان
لاله وش داغ بدل بویله « دهن بسته » کیدر
دیوب دهن بسته اوله زرق کیدردی .

لاله لر ، اوبشقه ، بشقه اولان رنکاری ، ظرفای زمان طرفندن یریلن کوزل ، کوزل اسملریله
هردرلو ذوق وحسی تطمین ایدردی . بهارک کونشسر برکوننده بیله لاله زارلرده مطلق بر « خورشید
منیر » بولنور واوکا :

ایله تشریف چمن ای ماهوش صانسون کورن
آسمان کلستانه طوغدی « خورشید منیر »

دنیلیردی . بلکه بر « خورشید منیر » ایله ده قناعت ایدلز اوتهدن « شمس منور » دن قیصه جه
لکن غایت متین و مجلا اولان « خورشید ناز » ه باقیلیر واوکا :

تاب حسنک ایلسه « خورشید ناز » مه دن نهران
انجمنکاه فلك سعد ایله ایلردی قران

دنیلیردی : اوشعشعه ازهارک بخش ایتدیکی اذواق لاله پرستی آره سنده اولانجه حشمت ورونقیله
بر « خسرو کلشن » تماشا ایدیلیر و صوکره او :

عجبمی بولسه شرف مقدمیله تخت چمن
بو باغی ایلدی تشریف « خسرو کلشن »

دیه توقیر ایدیلیر ، بلکه ده بوده « بر خیال شوکت » ی خاطر لاتیردی . او خیال شوکت که (سرایی
زاده احمد آغا) نك تخمندنندی . حتی اوکا اسعد افندی :

ای خوشا کلشن معنی و « خیال شوکت »
خاطر صاف ضمیران شه عشوه مکان

دیشدی .

برظلمت غم و محنت ایچنده قالان بر لاله پرست ، کندی ظل کدرینی « چلبیلر » ک « خورشید
ضیا » سیله تنویر ایدر و بلکه ده « پرتو افندی » کی :

قالدم شب تار غم هجر کده خزین دل
ای ماه پری پیکر « خورشید ضیا » کل

دیه فریاد ایدر . بلکه ده آغلار ، و بو اغلامسی « خیال یاقوت » ه منقلب اولوردی . « او خیال یاقوت » که
« محمود چاوش زاده وفالی منلا افندی » نك تخمندنندی . حتی بوکا « هاتف افندی » دیشدی که :

دوشسه خاک چنه لاله اولوردی مبهوت
اشک چشم اولیجق رنگ « خیال یاقوت »

کورولیور که « لاله ادبیاتی »، ظریف و نزیه اولدینی قدر متنوع بر طاقم تحسباتک معکسی دره . فقط بن بوراده بو دفعه بولایعد تحسباتک بر بنده سندن بحث اینده بیلدم . اکر المده « اسمعیل اسکداری » نك « خامه عبرتی » بولنسه یدی هاتف افندی کبی خامه مقال اوله رق لاله لرک کوزلکارینی و اونک بر قاچ عصر اول بز تورکاره بخش ایتدیکی او متنوع تحسباتی توصیف ایچون دیردم که :

کلیدی لاله یه اوصافی کوش ایلسه حیرت
اگر مجموعة کلزاری یازسه « خامه عبرت »

قزلی طوپراق ۱۳ تشرین ثانی ۳۳۳

هواد سردی

[کوستاو لوبون] ک آثارندن :

فرانسه اختلالی و روحیات انقلابات

حکومات اختلالاتی . — حکومتلر هان هر وقت اختلاللری باصدیرمغه ساعی اولورلر . اختلال حکومتلر طرفندن واقع اولماز . چونکه اونلر ، حد ذاتنده افکار عمومی و احتیاجات زمانک ممثلی اولق حیثیتیه ، مجددلری کمال خوف ایله تعقیب ایدرلر ، فقط اونلره تقدم ایتزلر . معافیله بعض حکومتلر ، اختلال ماهیتنی حائر بر طاقم اصلاحات شدیدله تطبیقنه قالدیشرلر . روح ملینک متانت و ثباتی و یاخود ضعف و فقدان عزمی ، بو کبی تشبثاتک موفقیت و یا عدم حصوله یکانه معیاردر .

حکومتلرک جبراً یکی تأسیسات قبول ایتدیرمک ایتدیکلری ملت ، معین قوانینی ، محکم عنعناتی اولیان یعنی مؤسس و مستقر روح ملیدن محروم نیم وحشی عشاردن عبارت ایسه ، موفقیت محققدر . دلی [پترو] زماننده روسیه نك حالی بوکا کوزل بر مثال اولور . بو حکمدارک ، قسم اعظمی آسیائی اولان اقوامی زور ایله نصل آوروپالیلاشدیرمغه قالدیشدینی معلومدر . حکومت طرفندن واقع اولان اختلاله بشقه بر مثالده ژاپونیادر . فقط بونده دوچار تحول اولان روح ملت دکل ، آلیاندر .

بو کبی امور معظمه ده موفق اریق ، آنجق داهی مرتبه سننده ذی قدرت بر حکمدار مطلق کاریدر . اکثریا مجددلر ، بتون ملنک کندی علیه دوندیکنه شاهد اولورلر . عادی اختلالارده جریان ایدن احوالک بسبتون ضدی اولق اوزره ، موضوع بحث اولان حالده ، حکمدار اختلالجی ، خلق ایسه محافظه کار موقعنده در . کمال دقتله بو حالت تدقیق ایدیلیرسه خلقک دائماً صوک درجه محافظه کار اولدینی قولایلقله اکلشیلیر .

خلقک طبقات عالیله و یا سفلیه سی طرفندن واقع اولسون ، اختلالر ، بر ملنک پک چوق زماندن بری استقرار کسب ایتمش اولان روحنی دکل ، آنجق توالی دهور ایله انحطاط و زواله مستعد بولنان عناصری دوچار تحول ایده بیلیر .

چین ، بر مملکتک تأسیساتی علی الفور تجدید ایتک کبی حکومتلرجه موفقیتله باشه جیقارلسی